

E-mail: mv_dnu@i.ua

Украинский кризис как новейший вызов системе международной безопасности

Аннотация. Проанализировано влияние событий 2014 года в Украине, в частности, аннексии Крыма и военной агрессии на Донбассе, на новейшие тенденции в системе международной безопасности. Определены идеологические предпосылки указанных событий и их наиболее вероятные мотивы.

Подчеркнуто особое значение навязывания международной системе неконтролируемой геополитической конкуренции и признания силового соперничества между основными центрами влияния как легитимной нормы международных отношений.

Определены основные преимущества и угрозы получения Украиной новой ниши в архитектуре международной безопасности, в частности, вступление в НАТО и возможности получения статуса стратегического союзника США. Указано о будущей перспективе создания Европейского оборонительного союза.

Ключевые слова: международная безопасность, центры влияния, НАТО, аннексия, сепаратизм

Leleko V. V., postgraduate student of the Department of international relations Oles Honchar Dnipropetrovsk national university (Dnepropetrovsk, Ukraine), E-mail: mv_dnu@i.ua

Ukrainian crisis as a new challenge for the international security system

Abstract. The influence of the events of 2014 in Ukraine, including annexation of the Crimea and Donbas military aggression is the latest trends in the international security. Outlined ideological conditions specified events and their most probable motives.

Underlined the particular importance of imposing international system, uncontrolled geopolitical competition and recognition of the power rivalry between the major centers of power as legitimate norms of international relations.

The main benefits and challenges was found there in Ukraine and the new place of Ukraine in the international security structure, particularly NATO membership status and capabilities of US allies. Specified on the future vision of the European defense union.

Key words: international security, centers of influence, NATO, annexation, separatism

УДК 321.01

Лясота А. Є.

кандидат політичних наук, доцент, доцент кафедри політології
Дніпропетровський національний університет ім. Олеса Гончара
(Дніпропетровськ, Україна), E-mail: alyasota@ua.fm

ПОЛІТИЧНА СИСТЕМА ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ: ОСОБЛИВОСТІ ТА ОСНОВНІ ЦЕНТРИ ПРИЙНЯТТЯ ПОЛІТИЧНИХ РІШЕНЬ

Анотація. Присвячено актуальній проблематиці становлення та розвиток політичної системи Європейського Союзу. Акцентовано увагу на особливостях функціонування основних інститутів ЄС як основних центрів прийняття політичних рішень.

Ключові слова: політична система ЄС, центри прийняття політичних рішень.

Сучасний Європейський Союз – це результат більш ніж п'ятдесятирічної інтеграційної діяльності в Європі. Біля його витоків лежать Європейські спільноти, утворені в 50-их роках минулого століття, на створення яких вплинуло багато політичних, економічних чинників, пов'язаних, насамперед, з Другою Світовою війною. Сформувалась унікальна політична система, яка, маючи базові для будь-якої демократичної системи елементи, є, водночас, відмінною від типових західних демократій, оскільки не містить у свої структурі державу

Європейський Союз є визначним явищем як в новітній європейській політичній історії, так і в сучасній політичній практиці. Європейська інтеграція привела до створення на загальноєвропейському рівні низки керівних інститутів, які поступово отримали значні повноваження в багатьох сферах публічної політики.

Будучи результатом безпрецедентного процесу добровільної економічної і

політичної інтеграції європейських держав, ЄС традиційно привертає увагу численних дослідників з різних галузей соціально-гуманітарного знання. Однією з найбільш досліджуваних тем є «Політична система і політичний процес ЄС», оскільки саме у її межах можна познайомитись з основними зацікавленими гравцями, інститутами та базовими процесами політичної системи ЄС, а також взаємозв'язками між цими елементами.

Сучасна політична система Європейського Союзу містить всі вищезазначені елементи. По-перше, рівень інституційної стабільності та складності в ЄС є набагато вищим, ніж в будь-яких інших міжнародних організаціях. Базова інституційна «четвірка» Спільноти – Комісія, Рада, Європейський Парламент, Суд – була створена в 1950-х рр. Свого часу установчі договори Європейської спільноти (Паризький договір 1951 р., Римські договори 1957 р.) та їх успішні реформи (Єдиний європейський акт 1986 р., Маастрихтський договір 1992 р., Амстердамський договір 1997 р., Ніццький договір 2001 р.) – надали цим інститутам досить широкі законодавчі, виконавчі та судові повноваження. Нарешті, прийнятий в 2007 р. Лісабонський договір (набув чинності 1 грудня 2009 р.), завершив модернізацію політичної системи ЄС, привівши інституційну та правову системи Союзу у відповідність до масштабу та глибини інтеграції. Крім того, ряд інституційних реформ привів до утворення високорозвиненої системи правил і процедур, які обумовлюють порядок використання цих повноважень інститутами ЄС. На думку експертів, Європейський Союз має найбільш формалізований та складний набір правил і норм прийняття рішень серед відомих в світі політичних систем.

По-друге, оскільки інститути мають широкі повноваження, на них намагаються вплинути численні групи зацікавлених гравців: від окремих корпорацій і бізнес-асоціацій до профспілок, політичних партій та різноманітних неурядових організацій. Найвпливовішими групами, які мають міцні інституціолізовані позиції в політичній системі ЄС, є уряди держав-членів та політичні партії, що їх формують. На перший погляд, значний вплив національних урядів робить ЄС схожим на інші міжнародні організації, але в Союзі уряди держав-членів не мають монополії на висунення політичних вимог у межах системи. Як і в усіх демократичних державах, вимоги надходять із складної мережі громадських та приватних груп інтересів, які конкурують між собою у межах політичного процесу ЄС з метою просування або захисту власних інтересів і прагнень.

По-третє, рішення, що приймаються в ЄС, є надзвичайно важливими для всіх сфер суспільного життя, а їх дія поширюється на всю територію ЄС. Напрямки політики ЄС охоплюють всі сфери публічної політики, у тому числі: регулювання ринку, соціальну політику, захист навколишнього середовища, регіональну політику, громадянство, міжнародну торгівлю, зовнішню політику, оборону, права людини, транспорт, охорону здоров'я, освіту й культуру та інші. За підрахунками експертів, інститути ЄС встановлюють понад 80% правил і норм, що обумовлюють виробництво, розподіл та обмін товарів, капіталів та послуг на ринках держав-членів (близько 150 законодавчих актів, проходять через інститути ЄС щороку – більше, ніж у багатьох сучасних демократичних державах). Нормативно-правові акти первинного та вторинного законодавства ЄС є частиною національного законодавства держав-членів, а право Союзу має верховенство над національним. Регуляторна та валютна політики ЄС мають потужний опосередкований вплив на розподіл повноважень та ресурсів між індивідами, групами та державами-членами. Хоча бюджет ЄС є досить невеликим (близько 1% від ВВП Союзу) порівняно з національними бюджетами (загальний обсяг державних витрат держав-членів ЄС-28 майже в 50 разів перевищує бюджет ЄС [8]), ряд найбільш розвинених держав-членів ЄС отримують близько 5% свого ВВП з бюджету Європейського Союзу. ЄС поступово поширює свій вплив на владні повноваження держав-членів, встановлюючи власні правила в дуже політично чутливих сферах, таких як оподаткування, імміграція, охорона

правопорядку, зовнішня та оборонна політика. Отже, безсумнівно, рішення ЄС мають суттєвий вплив на те, що називають «владним розподілом благ» і визначають хто в європейському суспільстві отримує певні блага, коли і як.

По-четверте, політичний процес у межах політичної системи ЄС є невід’ємним аспектом політичного життя в Європі. Регулярні (щоквартальні) засідання Європейської Ради, на які збираються глави держав та урядів держав-членів, можливо є найпомітнішою подією європейського політичного життя, яка незмінно привертає пильну увагу мас-медіа та громадськості. Однак, попри поверхневе враження, що ЄС, як інші міжнародні організації, функціонує переважно за допомогою проведення періодичних самітів, реальний зміст політик ЄС полягає у постійній взаємодії між його інститутами, національними урядами та Брюсселем, у межах різних підрозділів урядів держав-членів, двосторонніх контактах урядів та між приватними гравцями та урядовими посадовцями на європейському та національному рівнях.

Політики та посадові особи з Комісії, Європейської Ради, Ради ЄС та Європейського Парламенту постійно взаємодіють один з одним з різного роду питань на численних форумах з різноманітними цілями. Члени та службовці консультативних органів ЄС, депутати національних парламентів, лобісти та дипломати з третіх країн, також беруть активну участь у цих форумах. Щотижневі засідання Комісії, щомісячні засідання Ради та пленарні сесії Парламенту є лише верхівкою айсбергу – найбільш висвітлюваною й публічною частиною системи прийняття рішень в ЄС. За винятком щотижневих засідань Комісії, всі вони певною мірою залучені до процесу інституційної взаємодії (наприклад, Голова Комісії бере участь в засіданнях Європейської Ради, комісари відвідують засідання Ради, а також разом з міністрами держав-членів – пленарні сесії Європейського Парламенту).

Цікавим також є те, що ЄС не має «монопольного права на легітимне застосування насильства», а отже, не є державою в традиційному розумінні політичної науки. Право на насильство за допомогою поліції та сил безпеки залишається в руках національних урядів держав-членів. Перші теоретики політичної системи вважали, що вона не може існувати без свого основного елемента – держави. Однак, сучасні політологи відкидають таке поєднання держави й політичної системи, оскільки виходять з того, що за різних умов врядування й розроблення політики може здійснюватись без класичного державного апарату. Саме це відбувається в сучасному ЄС, політична система якого є дуже децентралізованою й атомізованою і базується на добровільних зобов’язаннях держав-членів та їх громадян [11, р.13–14].

Політична система ЄС є суттєво децентралізованою, заснованою на добровільних зобов’язаннях держав-членів та їх громадян, а тому вона спирається у своїй діяльності на національні держави, щоб вдаватися до примусу та застосовувати інші форми державної влади.

Таким чином, досвід європейської інтеграції свідчить, що ЄС може функціонувати як повноцінна політична система без повної трансформації в територіально організовану державу федеративного типу. Європейська інтеграція формує нову й комплексну політичну систему, що неодмінно приведе до переосмислення традиційного уявлення ролі і функцій держави в політичній системі, принаймні на Європейському континенті.

В основі політичної системи ЄС знаходяться громадяни держав-членів, які спрямовують свої вимоги до політичної системи Союзу, використовуючи різні канали. На національних виборах громадяни обирають депутатів національних парламентів, які у свою чергу формують уряди, що представлені в Раді ЄС. На європейських виборах громадяни обирають депутатів Європейського Парламенту. Вступаючи до політичних партій та підтримуючи різноманітні групи інтересів і громадські організації, громадяни надають цим посередницьким організаціям можливість за-

лучитися до процесу розроблення політики ЄС. Подаючи позови в національні суди та Суд ЄС громадяни впливають на розвиток законодавства ЄС та його втілення у життя. В результаті цих зв'язків посадовці всіх інститутів ЄС змушені брати до уваги стан громадської думки в процесі визначення своїх уподобань та вибору напрямку й змісту дій в процесі розроблення політики.

Політична системи ЄС складається з інститутів (Європейська Рада, Рада ЄС, Європейський Парламент, Європейська Комісія, Суд ЄС, Європейський суд аудиторів, Європейський центральний банк), консультативних органів (Економіко-соціальний комітет та Комітет регіонів), фінансових органів (Європейський інвестиційний банк, Європейський інвестиційний фонд), міжінституційних органів (Управління офіційних публікацій, Європейська зовнішньополітична служба, Європейське управління з набору персоналу, Європейська школа управління), агентств та інших спеціалізованих органів (Європейський Омбудсмен та Інспектор із захисту даних).

Європейська рада і Рада Європейського Союзу - інститути ЄС, що представляють інтереси держав - членів цієї організації:

Варто зазначити, що Європейська рада не входить до «інституційного трикутника ЄС». Європейська рада - регулярні зустрічі глав держав та урядів країн-членів ЄС. Офіційно статусу інституту ЄС Європейська рада набула лише у 2009 році з набуттям чинності Лісабонського договору, на сьогодні очолюється Германом ван Ромпеєм.

Функції Європейської ради визначаються таким чином: давати Союзу необхідні «спонукальні імпульси» для його розвитку і визначати для нього «спільні політичні орієнтири і пріоритети» [5, ст.15].

Згадані імпульси, орієнтири і пріоритети традиційно оформляються документом під назвою «заключення» Європейської ради (conclusions). Висновки приймаються за підсумками кожної сесії Європейської ради, які відтепер повинні проводитися не рідше двох разів на півріччя. [17, с.56]

Висновки Європейської ради не мають юридично обов'язкової сили і не входять в систему правових актів Союзу. У той же час, внаслідок високого посадового положення членів Європейської ради, ці документи на практиці мають величезну політичну роль і зумовлюють подальші кроки з розвитку європейської інтеграції [16, с.93].

Одночасно параграф I статті 15 Договору про Європейський Союз прямо забороняє Європейській раді здійснювати законодавчу функцію, яка є виключною прерогативою Європейського парламенту і Ради Європейського Союзу [4, с.294].

Сюди відноситься, наприклад, визначення квот держав - членів при виборах Європарламенту, системи ротації держав - членів після того, як Європейська комісія буде включати громадян не всіх країн ЄС або розповсюдження повноважень Європейської прокуратури на інші злочини крім тих, які безпосередньо посягають на фінансові інтереси ЄС [4, с.86].

Європейській раді також відводиться ключова роль в процедурі перегляду установчих документів ЄС. Саме на підставі її рішення буде проводитися скликання спеціального «конвенту», покликаного розробляти проекти подальшого перегляду Договору про Європейський Союз та/або Договору про функціонування Європейського Союзу.

У рамках «спрощених процедур перегляду» Європейській раді надано право самостійно, без скликання конвенту і міжурядових конференцій, приймати рішення про перегляд окремих положень установчих документів.

Йдеться, по-перше, про норми, що стосуються внутрішньополітичної компетенції Союзу (частина третя «Внутрішня політика та діяльність Союзу» Договору про функціонування ЄС), по-друге, про процедурні правила. Змінюючи ці правила, Європейська рада може розширювати законодавчі повноваження Європарламенту

і скорочувати коло питань, по яких держави-члени ще зберігають право вето. [4, с.69].

В обох зазначених випадках рішення Європейської ради, однак, повинні бути підтверджені державами - членами. У першому випадку необхідна подальша ратифікація всіма країнами ЄС, у другому досить мовчазного схвалення (рішення приймається за відсутності заперечень проти його проекту з боку хоча б одного національного парламенту протягом шести місяців з моменту повідомлення про проект).

Новими важливими прерогативами Європейської ради після набрання чинності Лісабонського договору стали право висувати кандидата на пост Голови Європейської комісії та право призначати Верховного представника Союзу з закордонних справ і політики безпеки [14, с.26].

Лісабонський договір також розширив можливості Європейської ради виступати в якості арбітра з врегулювання розбіжностей між державами - членами, в тому числі розбіжностей при обговоренні проектів нових законодавчих актів ЄС (не дивлячись на те, що сама по собі Європейська рада, як уже зазначалося, не здійснює законодавчу функцію) [18, с.9].

Отже, Європейська рада в механізмі управління «нового» Союзу виступає інстанцією стратегічного керівництва, політичного планування, а також політичного арбітражу між державами-членами.

У Європейській раді загальним правилом прийняття рішень залишається консенсус (рішення вважається прийнятим за відсутності зауважень з боку будь-кого з членів даного інституту). У найважливіших випадках, прямо передбачених установчими документами, Європейська рада повинна буде ухвалювати рішення одногосно. У подібних випадках у прийнятті рішень беруть участь лише керівники 27 держав - членів; також входять до складу цього інституту; Голова Комісії та Голова Європейської ради участі в голосуванні не приймають [11, с.231].

Рада Європейського Союзу функціонує з моменту заснування Європейських співтовариств в 1950-х роках і об'єднує представників національних урядів на міністерському рівні.

Даний міжурядовий інститут ЄС здійснює різноманітне коло завдань тактичного характеру, що відносяться до поточного управління ЄС і правового регулювання інтеграційних процесів.

Установчі документи «нового» Європейського Союзу поклали на Раду чотири функції (параграф 1 статті 16 Договору про Європейський Союз) [4]:

- законодавча функція.
- бюджетна функція.

Обидві ці функції Рада здійснює спільно з Європейським парламентом, зберігаючи за собою деяку перевагу в законодавчому процесі (на відміну від Європарламенту, Рада володіє правом абсолютного вето на законопроекти з усіх питань).

- функція визначення політики.
- координаційна функція.

Дві останні функції тісно пов'язані одна з одною завдяки складу Ради як міжурядової інстанції: саме в рамках цього інституту, що складається з національних міністрів різного профілю (іноземних справ, економіки тощо), виробляється координація дій урядів держав - членів і виробляється загальна політика Союзу у відповідних областях.

Коло повноважень Ради в рамках зазначених функцій широкі і різноманітні. Воно зачіпає практично всі сфери компетенції ЄС: розробка спільної зовнішньої політики і політики безпеки і прийняття рішень, необхідних для визначення та здійснення цієї політики, на підставі загальних орієнтирів і стратегічних напрямків, встановлених Європейською радою [5 ст.26]; затвердження «головних орієнтирів економічної політики держав - членів Союзу» та спеціальних орієнтирів для політики зайнятості

держав - членів [5, ст. 121, 148]; видання рекомендацій у сфері культури [5, ст.167]; загальне керівництво діяльністю Європейського оборонного агентства [5, ст.45] і т.д.

З деякими застереженнями до повноважень Ради в рамках функції визначення політики та координаційної функції можуть бути віднесені і такі її традиційні прерогативи, як укладення міжнародних угод (стаття 218 Договору про функціонування ЄС); призначення членів ряду інститутів та органів ЄС (члени Рахункової палати, Комітету регіонів, судді Трибуналу по справах публічної служби та інших спеціалізованих трибуналів);застосування заходів, у тому числі санкцій до держав-членів,що допускають серйозні і стійкі порушення демократичних цінностей Союзу (параграф 3 статті 7 Договору про Європейський Союз) або мають надмірний бюджетний дефіцит (стаття 126 Договору про функціонування ЄС); прийняття документів нормативного або індивідуального характеру, які не відносяться до законодавчих актів ЄС (наприклад, регламенти, директиви і рішення щодо питань політики конкуренції ЄС) і ін.

Склад Ради Європейського Союзу, як і раніше, ґрунтуватиметься на рівноправному представництві урядів всіх держав - членів ЄС (один представник від кожного національного уряду «на міністерському рівні»).

Одночасно в установчих документах «нового» ЄС отримує офіційний статус поняття «формації» Ради (параграф 6 статті 16 Договору про Європейський Союз). Під «формаціями» розуміються різні способи комплектування Ради залежно від профілю міністрів: «Рада з загальних питань» і «Рада із закордонних справ» - у складі, як правило, міністрів закордонних справ та/або європейських справ держав-членів; «Рада з економічних та фінансових питань (Екофін)» - у складі Кабінету Міністрів економіки та/або фінансів, «Рада з питань правосуддя та внутрішніх справ» - у складі міністрів внутрішніх справ або юстиції і т.д. [15, с.36].

У «новому» ЄС спільним правилом прийняття рішень у Раді Європейського Союзу стає кваліфікована більшість, сфера використання якої ще більше зростає в порівнянні з минулими реаліями. Кількість питань, по яких Рада могла ухвалювати рішення одноголосно, відповідно зменшилась [21]. З питань своєї внутрішньої процедури, а також з деяких інших питань організаційно - процедурного характеру (наприклад,організації консультативних комітетів ЄС з питань зайнятості та соціального захисту) Рада, як і раніше, буде приймати рішення простою більшістю, тобто абсолютною більшістю від свого складу [19, с.35].

Лісабонський договір також ставив крапку в розмовах про визначення «кваліфікованої більшості» шляхом вводу нового методу «подвійної більшості», тобто визначати кваліфіковану більшість на основі одночасно двох критеріїв: більшість держав - членів, в яких зосереджено більшість населення ЄС. На вимогу окремих держав - членів, насамперед Польщі, введення нових правил відстрочено до 1 листопада 2014 (до цього дня продовжиться використання «зваженого голосування»). У наступні два з половиною роки - перехідний період до 31 березня 2017 включно - старий метод «зваженого голосування» може бути застосований на вимогу будь-якої держави-члена (за відсутності такої вимоги кваліфікована більшість буде обчислюватися за новою формулою) [4, с.243].

Крім звичайної кваліфікованої більшості установчі документи «нового» Союзу (параграф 2 статті 238 Договору про функціонування ЄС) передбачають свого роду «суперкваліфіковану» більшість - для тих більш рідкісних випадків, коли Рада/Європейська рада приймає рішення не за пропозицією Комісії або Верховного представника Союзу з закордонних справ і політики безпеки, а з ініціативи інших суб'єктів (наприклад, групи держав - членів щодо законопроектів у кримінально-правовій сфері), або за власною ініціативою (з питань спільної зовнішньої політики і політики безпеки).

З розширенням співпраці держав-членів ЄС у політичній сфері, особливо у галузі

зовнішньої політики і безпеки, Європейська Рада все більше починає виконувати функції колективного голови Ради ЄС.

Рада Європейського Союзу, в свою чергу, є головним директивним органом ЄС. Щоденна робота Ради ЄС відбувається в межах наступних сфер: законодавство, координація політик держав-членів, укладання міжнародних угод, схвалення бюджету ЄС, спільна політика та політика безпеки; свобода, безпека та правосуддя.

Європейський Парламент є основним представницьким інститутом ЄС, до складу якого на загальноєвропейських парламентських виборах обирають 751 депутата, переважна більшість яких входить до складу загальноєвропейських політичних груп, що об'єднують усі основні політичні партії держав-членів ЄС. Парламент виконує три головні ролі: 1) разом з Радою ЄС поділяє законодавчу владу; 2) здійснює демократичний нагляд над інститутами ЄС, особливо над Європейською Комісією, яка є єдиним наднаціональним органом Спільноти; 3) разом з Радою ЄС поділяє бюджетні повноваження.

Європейська комісія - інституція Європейського Союзу, подібна за багатьма ознаками з урядами держав. Серед інститутів ЄС Комісія здійснює найбільш широке коло функцій, які забезпечують її роль, по-перше, «охоронця» Спільноти та її правової системи, по-друге, «мотора, що забезпечує подальший розвиток інтеграційних процесів, по-третє, адміністративної інстанції, що здійснює виконавчу владу на підставі та на виконання установчих документів і законодавства ЄС.

Члени Комісії присутні на всіх сесіях Європейського Парламенту, де вони зобов'язані роз'яснювати та обґрунтовувати свою політику. Вони також регулярно відповідають на усні та письмові запитання членів парламенту [12, с.39].

Повсякденна робота Комісії здійснюється адміністративним персоналом – чиновниками, експертами, перекладачами, секретарями, – який налічує близько 25 тис. службовців (це менше ніж кількість персоналу, що працює в типовій міській раді середнього за розміром європейського міста). Вони мають статус європейських державних службовців і через Відділ по роботі з персоналом набираються на конкурсній основі в державах-членах [8, с.123].

Європейська Комісія, як інституція ЄС, складається з 23 Генеральних директоратів і 17 служб, які опікуються певною сферою політики і підпорядковуються одному з комісарів. Генеральні директорати, у свою чергу, поділяються на директорати та сектори, які відповідають за певні напрямки роботи. Кожен Генеральний Директорат очолює Генеральний директор, який є відповідальним перед одним або декількома комісарами.

Рішення щодо того, хто з комісарів відповідатиме за конкретний напрям політики, а також щодо зміни їх сфери відповідальності впродовж терміну повноважень Комісії приймає Голова Європейської Комісії..

В установчих документах «нового» Союзу в редакції Лісабонського договору функції Європейської комісії класифікують на кілька груп, які не завжди чітко відокремлені одна від одної.

1) Просування спільних інтересів Союзу і розробка ініціатив щодо його подальшого розвитку.

В інституціональному механізмі ЄС, як він почав складатися в 1950 -ті роки в рамках Європейських співтовариств, Комісія з самого початку виступає як справді наднаціональна інстанція, що складається з незалежних європейських посадовців - комісарів [12, с.83].

2) Забезпечення дотримання та нагляд за застосуванням установчих документів, законодавчих актів та інших джерел права ЄС під контролем Суду Європейського Союзу.

В рамках даної функції Комісія виконує свого роду «загальний нагляд» за втіленням в життя правових норм Союзу на території всіх держав - членів і самими цими державами.

3) Виконання бюджету та управління програмами, в рамках яких ЄС фінансує різні проекти та заходи (науково-технічні, освітні тощо).

При реалізації цієї функції і відповідних повноважень Комісія підзвітна законодавчим інститутам ЄС, Зокрема, Європарламент за рекомендацією Ради затверджує її звіт про виконання бюджету Союзу за минулий фінансовий рік і звільняє Комісію від пов'язаних з цією діяльністю зобов'язань [5, ст.317].

4) Координаційна, виконавча та управлінська функції. В рамках цієї групи функцій Комісія здійснює різноманітні види діяльності: видання правових актів на підставі делегованих повноважень або в якості виконавчих заходів; сприяння проведенню консультацій і діалогу між представниками працівників і роботодавців на європейському рівні, а також координація заходів держав - членів у сфері соціальної політики; [5, ст.254] збір інформації та проведення перевірок (стаття 337 Договору про функціонування ЄС); участь у підготовці та проведенні засідань міністрів держав - членів, що входять в «зону євро» і т.д.

5) Представництво Європейського Союзу на міжнародній арені, крім загальної зовнішньої політики і політики безпеки, де представниками виступають Верховний представник Союзу з закордонних справ і політики безпеки та Голова Європейської ради

Найвищою судовою інстанцією Союзу є Суд ЄС (у складі Суду загальної юрисдикції та Суду в справах державної служби), який тісно співпрацює з національними судовими для контролю за процесом імплементації законодавства ЄС та забезпечення однакового тлумачення та застосування європейського законодавства в кожній державі-члені. Європейський суд аудиторів (ЕСА) створений з метою контролю за своєчасним надходженням бюджетних коштів ЄС їх законним, ефективним і цільовим використанням. Місія ЕСА полягає в гарантуванні європейським платникам податків максимальної ефективності використання коштів бюджету ЄС.

В політичній системі ЄС, як і в будь-якій життєздатній системі, існує взаємодія та постійний зворотний зв'язок між її входом (вимоги і підтримка) і виходом (політичні рішення та дії з їх реалізації). Однак, порівняно з іншими демократичними політичними системами, контур зворотного зв'язку в політичній системі ЄС є відносно слабким. Справа в тому, що громадяни ЄС отримують переважну частку інформації щодо політики та урядових процесів ЄС з національних мас-медіа, а не із загальноєвропейських медійних джерел. Крім того, оскільки національні мас-медіа зосереджені переважно на роботі національних урядів та питаннях і проблемах їх політики, національні еліти держав-членів є основними первинними фільтрами потоків інформації щодо ЄС.

Таким чином, особливістю ЄС є широкий спектр та складність його політичних процесів, які характеризуються значною кількістю учасників, дією у межах численних інститутів ЄС і держав-членів, а також взаємодією між собою на основі сукупності різноманітних правил та процедур прийняття рішень. Специфічне поєднання учасників і каналів доступу до політичного процесу ЄС у кожному конкретному випадку обумовлене рядом факторів, одним із яких є договори Спільноти, що встановлюють процедури прийняття рішень і визначають обставини за яких кожна з цих процедур має застосовуватись.

БІБЛІОГРАФІЧНІ ПОСИЛАННЯ:

1. Волес В. Творення політики в Європейському Союзі / В. Волес, Г. Волес. – К. : Вид-во Соломії Павличко «Основи», 2004. – 871 с.
2. Дайнен Д. Дедалі міцніший союз. Курс європейської інтеграції / Д. Дайнен. – К. : К.I.C., 2006. – 696 с.
3. Енциклопедія державного управління : у 8 т. / Нац. акад. держ. упр. При Президенті України ; наук.-ред. колегія : Ю. В. Ковбасюк (голова) та ін. – К. : НАДУ, 2011. – Т. 7: Глобалізація та європейська інтеграція / наук.-ред. колегія : І. А. Грицяк (співголова), Ю. П. Сурмін (співголова) та ін. – 764 с.

4. Консолідовані версії Договору про Європейський Союз та Договору про функціонування Європейського Союзу [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.minjust.gov.ua/section/321 (дата звернення 16.01.2015) – Назва з екрана.
5. Романов В. Вступ до аналізу державної політики : навч. посіб. / В. Романов, О. Рудік, Т. Брус. – К. : Міленіум, 2004. – 192 с.
6. Хікс С. Політична система Європейського Союзу: пер. з англ. / С. Хікс. – Х. : Marictr, 2008. – 378 с.
7. Enhanced cooperation [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://europa.eu/legislation_summaries/institutional_affairs/treaties/lisbon_treaty/ai0018_en.htm (дата звернення 16.01.2015) – Назва з екрана.
8. EU Budget : Myths and Facts [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ec.europa.eu/budget/explained/myths/myths_en.cfm (дата звернення 16.01.2015) – Назва з екрана.
9. EU institutions and other bodies [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://europa.eu/about-eu/institutions-bodies/index_en.htm (дата звернення 16.01.2015) – Назва з екрана.
10. Hix S. The Political System of the European Union / S. Hix. – Houndmills, Basingstoke, Hampshire, UK : Palgrave Macmillan, 2005. – 490 p.
11. Hix S. The Political System of the European Union / S. Hix, B. Høyland. – Houndmills, Basingstoke, Hampshire, UK: Palgrave Macmillan, 2011. – 416 p.
12. Legislative procedures [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://europa.eu/legislation_summaries/institutional_affairs/treaties/lisbon_treaty/ai0016_en.htm (дата звернення 16.01.2015) – Назва з екрана.
13. Nugent N. The Government and Politics of the European Union / N. Nugent. – Houndmills, Basingstoke, Hampshire, UK: Palgrave Macmillan, 2003. – 555 p.
14. The World Bank. World Development Indicators 2014: 1.1. Size of the economy [Електронний ресурс]. – Режим доступу: : <http://wdi.worldbank.org/table/1.1> (дата звернення 16.01.2015) – Назва з екрана.

REFERENCES:

1. Voles, V. & Voles G. (2004) *Tvorennia polityky v Yevropeyskomu Soyuzi* [Creation of the policy in the the European Union], Vyd-vo Solomiyi Pavlychko «Osnovy», Kyiv.
2. Daynen, D. (2006) *Dedali mitsnishyy soyuz. Kurs yevropeyskoyi integratsiyi* [Increasingly stronger union. The course of European integration], K.I.S., Kyiv.
3. Kovbasiuk, Y.V. & [et al.] (2011) *Entsyklopediya derzhavnogo upravlinnia: u 8 t. : T.7. Globalizatsiya ta yevropeyska integratsiya* [Encyclopedia of government: in 8 vol.: Vol. 7. Globalisation and European integration], NADU, Kyiv.
4. *Konsolidovani versiyi Dogovoru pro Yevropeyskyy Soyuz ta Dogovoru pro funktsionuvannia Yevropeyskogo Soyuzu* [Consolidated version of the Treaty on European Union and the Treaty on the Functioning of the European Union], available at: <http://www.minjust.gov.ua/section/321> (Accessed: 16 January 2015)
5. Romanov, V., Rudik, O. & Brus, T. (2004) *Vstup do analizu derzhavnoyi polityky* [Introduction to analysis of government policy], Milenium, Kyiv.
6. Hix, S. (2008) *Politychna systema Yevropeyskogo Soyuzu* [The political system of the European Union], Magistr, Kharkiv.
7. Enhanced cooperation, available at: http://europa.eu/legislation_summaries/institutional_affairs/treaties/lisbon_treaty/ai0018_en.htm (Accessed: 16 January 2015)
8. EU Budget : Myths and Facts, available at: http://ec.europa.eu/budget/explained/myths/myths_en.cfm (Accessed: 16 January 2015)
9. EU institutions and other bodies, available at: http://europa.eu/about-eu/institutions-bodies/index_en.htm (Accessed: 16 January 2015)
10. Hix, S. (2005) *The Political System of the European Union*, Palgrave Macmillan, Houndmills, Basingstoke, Hampshire, UK.
11. Hix, S. (2011) *The Political System of the European Union*, Palgrave Macmillan, Houndmills, Basingstoke, Hampshire, UK.
12. *Legislative procedures*, available at: http://europa.eu/legislation_summaries/institutional_affairs/treaties/lisbon_treaty/ai0016_en.htm (Accessed: 16 January 2015)
13. Nugent, N. (2003) *The Government and Politics of the European Union*, Palgrave Macmillan, Houndmills, Basingstoke, Hampshire, UK.
14. *The World Bank. World Development Indicators 2014: 1.1. Size of the economy*, available at: <http://wdi.worldbank.org/table/1.1> (Accessed: 16 January 2015)

Лясота А. Е., кандидат политических наук, доцент, доцент кафедры политологии Днепропетровского национального университета им. Олеса Гончара.

Политическая система Европейского Союза: особенности та основные центры принятия политических решений

Аннотация. Посвящено актуальной проблематике становления и развития политической системы Европейского Союза. Акцентируется внимание на особенностях функционирования основных институтов ЕС как центров принятия политических решений.

Ключевые слова: политическая система ЕС, центры принятия политических решений.

Liasota A. Y., PhD in political sciences, associate professor of the political science department, Oles Honchar Dnipropetrovsk national university.

Political system of the European Union: features and main political decision-making centers

Abstract. The article is sanctified to the actual range of problems of becoming and development of the political system of European Union. An author accents attention on the features of functioning of basic EU institutes as centers of acceptance of political decisions.

In the political system of the EU, as well as any viable system, there is constant interaction and feedback between the input (demands and support) and output (political decisions and actions to implement them). However, compared with other democratic political systems, the feedback circuit in the political system of the EU is relatively weak. The fact that the EU citizens receive overwhelming share information on government policies and processes of the EU national media instead of pan-European media sources. Furthermore, since the national media is focused primarily on the work of national governments and the issues and problems of policy, national elites of member states are major prefilter of the flow of information about the EU.

Thus, the feature of the EU has a wide range and complexity of its political processes, which are characterized by a large number of participants, a lot of actions within EU institutions and the member states, and interact among each other based on different rules and decision-making procedures. Specific combinations of participants and access channels to the EU political process in each case is due to several factors, one of which is the Community treaties that establish procedures for making decisions and determining the circumstances under which each of these procedures should be applied.

Key words: political system EC, centers of acceptance of political decisions.

УДК: 325.14(410)

Міхавчук Л. Ф.

аспірантка кафедри міжнародних відносин
Чернівецького національного університету ім. Ю. Федьковича
(Чернівці, Україна), E-mail: lmikhavchuk@gmail.com

ЛІБЕРАЛІЗАЦІЯ БРИТАНСЬКОЇ ІМІГРАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ НА ПОЧАТКУ ХХІ СТ.: ПЕРЕДУМОВИ ТА НАСЛІДКИ

Анотація. Проаналізовано процес лібералізації британської імміграційної політики під час перебування Т. Блера на посаді прем'єр-міністра Великої Британії. Розглянуто обставини, в яких відбулося пом'якшення підходу до допуску іноземних громадян на територію Сполученого Королівства, а також з'ясовано чим це було зумовлено. Висвітлено основні нововведення, які дозволили говорити про лібералізацію імміграційної політики Великобританії на початку ХХІ ст. Коротко охарактеризовано наслідки трансформацій у сфері імміграційної політики.

Ключові слова: лібералізація імміграційної політики, імміграція, трудові мігранти, Програма для висококваліфікованих мігрантів, Велика Британія.

Постановка проблеми. У Великій Британії у другій половині ХХ ст. була сформована одна з найбільш рестрикційних моделей імміграційної політики. Дослідники вказували на те, що британська політика є «особливим» випадком [1], що з усіх країн Європи (Західного світу) саме Сполучене Королівство найближче підійшло до досягнення «нульової імміграції» [2, р.338]. Протягом декількох десятиліть Великобританії вдалося зберігати на мінімально можливому рівні кількість но-